The background of the cover is a stylized map of Poland, rendered in warm yellow and orange tones. Overlaid on the map is a complex, purple geometric pattern consisting of interconnected lines forming a series of triangles and polygons, resembling a wireframe or a modern architectural design. The title is positioned in the upper right quadrant, in a large, bold, black sans-serif font.

Polityka zagraniczna Polski

25 lat doświadczeń

pod redakcją

Małgorzaty Pietrasiak

Michała Stelmacha

i Karola Żakowskiego

Małgorzata Pietrasiak, Uniwersytet Łódzki
Hung Van Tram, FPT University, Vietnam

Współczesne stosunki polsko-wietnamskie: dwie perspektywy

Celem artykułu jest pokazanie założeń i ewolucji polskiej polityki zagranicznej wobec Wietnamu ze szczególnym uwzględnieniem pierwszej dekady XXI w. oraz skonfrontowanie polskiego punktu widzenia na te relacje z interesami wietnamskimi i spojrzeniem na nie z punktu widzenia Wietnamczyków.

1. Ewolucja stosunków dwustronnych

W dniu 4 lutego 2015 r. minęła 65. rocznica uznania przez Polskę Demokratycznej Republiki Wietnamu. Rząd PRL wyraził również zgodę na ustanowienie z Wietnamem stosunków dyplomatycznych¹. W 1954 r., po zakończeniu działań wojennych i konferencji genewskiej, która normalizowała sytuację na Półwyspie Indochińskim, pierwszy ambasador nadzwyczajny i pełnomocny Tomasz Piętka złożył na ręce prezydenta Ho Chi Minha listy uwierzytelniające. Zaangażowanie Polski, na długie lata, w sprawy Półwyspu uzasadniał udział w Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli powołanej w wyniku konferencji genewskiej w 1954 r. i kolejnej powołanej na mocy porozumień paryskich 27 stycznia 1973 r.

Ta sytuacja spowodowała, że Polska rozwijała, na ile pozwalały działania zbrojne, nie tylko współpracę gospodarczą, kulturalną i edukacyjną, ale uczestniczyła politycznie w rozwiązaniu konfliktu wietnamskiego. Efektem było stworzenie dobrego wizerunku Polski, duża liczba wykształconych w Polsce studentów i specjalistów w różnych dziedzinach – ponad 10 tys. osób, którzy obecnie zajmują eksponowane miejsca w środowiskach elit intelektualnych i urzędniczych w Wietnamie. To również z tej grupy wywodzą się pierwsi emigranci, których obecnie szacuje się na ok. 30–35 tys.² Należy jednak wziąć

¹ Patrz: *Kalendarium oficjalnych kontaktów polsko-wietnamskich w latach 1950–2005*, [w:] T. Halik, *Migrancka społeczność Wietnamczyków w Polsce w świetle polityki państwa i ocen społecznych*, Wydawnictwo naukowe UAM, Poznań 2006, s. 185–2004.

² Dane na podstawie: Nguyen Duc Thanh, (radca handlowy, Biuro Radcy Handlowego Ambasady Wietnamu w Polsce), *Ogólna ocena gospodarki Wietnamu i stosunki między Wietnamem a Polską*, wykład wygłoszony w dniu 2.12. 2014 r. w Instytucie Nauki i Kultury Wietnamskiej.

pod uwagę zimnowojenny okres, w którym budowano relacje i ideologiczne podstawy, które były ich podstawą.

Koniec lat 80. XX w. i kres systemu zimnowojennego stanowił również punkt zwrotny we wzajemnych stosunkach. Złożyła się na to zarówno zmiana otoczenia międzynarodowego obu partnerów, jak i diametralne zmiany ich polityk wewnętrznych. W Wietnamie już w roku 1986 rozpoczęto wprowadzanie programu reform zwanego potocznie „doi moi”, w Polsce zaś nastąpiła całkowita zmiana systemu i orientacji polityki zagranicznej. Na pierwszy plan zarówno w polityce polskiej, jak i wietnamskiej postawiono na włączenie się do struktur regionalnych i dostosowanie do nowej sytuacji międzynarodowej. Oba państwa nastawione były na dokapitalizowanie gospodarek przez bezpośrednie inwestycje zagraniczne i dostawę nowych technologii, które miały pomóc wyjść z głębokiego kryzysu gospodarczego i społecznego. Te priorytety sprawiły, że państwa wzajemnie dla siebie nie były atrakcyjnymi partnerami i stosunki dwustronne wyhamowały. Zadbano jednak o ciągłość współpracy politycznej i umów międzynarodowych. Miały miejsce wizyty prezydentów Aleksandra Kwaśniewskiego w Wietnamie (1999 r.) oraz prezydenta Trana Duc Luonga w Polsce (2003 r.). Odbyło się szereg wizyt na szczeblu ministerialnym i eksperckim. 31 stycznia 1996 r. w Hanoi podpisano porozumienie między rządami obu państw o redukcji i konsolidacji zadłużenia Socjalistycznej Republiki Wietnamu wobec Polski. W kolejnych latach podpisano umowy w sprawie popierania i wzajemnej ochrony inwestycji, w sprawie unikania podwójnego opodatkowania (1994), o współpracy w transporcie morskim (1995, 2004), w sprawie udzielenia kredytu (1998), o współpracy w dziedzinie nauki i techniki (1999), w 2000 r. podpisano Protokół między Rządem RP a Rządem SRW w sprawie obowiązywania dwustronnych umów w stosunkach między RP a SRW, w 2005 r. – umowę między resortami rolnictwa.

Ogólnie jednak w wielu opracowaniach przeważa opinia, że polityka wobec tego regionu była zbyt zachowawcza i Polska nie wykorzystała nagromadzonego w okresie PRL „kapitału sympatii”, nie dostrzegała długofalowego interesu w rozbudowie wzajemnych stosunków politycznych i jak piszą w książce *Polityka zagraniczna RP w latach 1989–2002* W. Lizak i J. Spyra, koncentrowała się na zadaniach doraźnych³.

³ W. Lizak, J. Spyra, *Azja, Bliki Wschód, Afryka i Ameryka Łacińska w polityce zagranicznej RP*, [w:] *Polityka zagraniczna RP 1989–2002*, (red.) R. Kuźniar i K. Szczepanik, Wydawnictwo ASKON, Warszawa 2002, s. 315.

Na przełomie XX i XXI w. pozycja gospodarcza i polityczna całego regionu Azji Wschodniej, ale również Wietnamu wyraźnie wzrosła. Wietnam stał się członkiem ASEAN (1995), APEC (1998) i innych organizacji regionalnych. Nie tylko w gronie ekspertów z kręgów polskiej dyplomacji, ale również naukowców i biznesmenów zaczęły dominować głosy, że Polska powinna przeorientować swoją politykę azjatycką, zwłaszcza w zakresie celów gospodarczych. W listopadzie 2004 r. sformułowano je w dokumencie pt. „Strategia RP w odniesieniu do pozaeuropejskich krajów rozwijających się”⁴.

Biorąc pod uwagę kilka czynników: czynnik geograficzny (np. położenie, warunki klimatyczne), zasoby polityczne (stabilność systemów, zagrożenia konfliktami, znaczenie państw w regionie i ich aktywność międzynarodową), czynnik ekonomiczny (wielkość PKB, poziom konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, warunki eksportu), społeczno-kulturowe (zróżnicowanie cywilizacyjne, etniczne, językowe i religijne) określono państwa priorytetowe i ważne. Wietnam zaliczono do państw ważnych. Uzasadnieniem dla takiego stanowiska były przede wszystkim względy gospodarcze – stały wzrost obrotów handlowych. W 2003 r. wartość polsko-wietnamskiej wymiany handlowej wyniosła 178,4 mln USD (był to wzrost w ciągu roku o niemal 25%). Zwrócono jednak uwagę na pewną złą tendencję tych obrotów, która utrzymuje się do dzisiaj – wysoki deficyt handlowy – wartość polskiego eksportu do Wietnamu osiągnęła 44,0 mln USD (wzrost o 134%), a importu 134,4 mln USD (wzrost o 8%)⁵, co stanowiło deficyt w wysokości 90,4 mln USD. W Strategii podkreślono pozytywne efekty polityki liberalizacji gospodarczej i otwarcia Wietnamu – roczny stały wzrost gospodarczy PKB rządu 6–7% oraz dynamiczny rozwój stosunków między Wietnamem a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi. Wśród atutów Polski, wpływających na efektywność współpracy, wymieniono tradycje współpracy polsko-wietnamskiej, wysoką liczbę studentów wietnamskich studiujących w Polsce oraz rozbudowaną współpracę naukowo-techniczną i kulturalną, dynamiczny rozwój wietnamskiej przedsiębiorczości w Polsce, co z całą pewnością było efektem wcześniejszych kontaktów osobistych, świadczenie przez Polskę pomocy rozwojowej na rzecz Wietnamu. W Strategii znalazła się

⁴ Strategia RP w odniesieniu do pozaeuropejskich państw rozwijających się, <http://www.ms.gov.pl/resource/aaf21c98-4082-45c9-996c-a6f6c6a40a7b:JCR> (dostęp: 27.11.2013).

⁵ Ibidem.

informacja o tym, że Wietnam jest jednym z sześciu głównych partnerów Polski we współpracy na rzecz rozwoju.

W dokumencie wymieniono też te czynniki, które ograniczały współpracę: trudności w realizacji zawartych kontraktów, długotrwałe procedury przygotowywania zamówień, wymagające międzyresortowych uzgodnień oraz nieprzestrzeganie procedur celnych.

Niemniej jednak stwierdzono, że: „tempo i kierunki rozwoju gospodarki Wietnamu stwarzają szansę na rozwój korzystnych warunków dla wzrostu wymiany handlowej i współpracy gospodarczej Polski z Wietnamem”⁶. Ponadto eksperci wiązali nadzieję z przystąpieniem Wietnamu do WTO i zmianą w wyniku tego procedur handlowych, co ostatecznie miało miejsce w 2007 r.

W kolejnych latach Polska nadal wykorzystywała wymienione w Strategii środki polityki zagranicznej – udzielała pomocy rozwojowej, której Wietnam był największym beneficjentem w całym regionie. W roku 2007 i 2008 środki pomocowe zostały przyznane na cele edukacyjne. W latach 2007–2010 w Wietnamie dofinansowano realizację projektów (w ramach programu „małych grantów”) na łączną kwotę przeszło 1019 tys. PLN⁷.

Rozwijała się współpraca handlowa, a strona wietnamska z zadowoleniem przyjęła fakt, że Polska jako jeden z niewielu krajów Unii umorzyła stare długi i udzieliła preferencyjnych kredytów na rozwój wietnamskiego przemysłu stoczniowego i energetycznego⁸. Bezpośrednie inwestycje kapitałowe wspólne ze stroną polską w Wietnamie w okresie 1988–2007 wyniosły w sumie 107,9 mln USD, z czego 46,7 to był kapitał założycielski z kapitałem polskim w wysokości 38,6 mln USD dla 10 inwestycji.

Te liczby świadczyły w rosnącym, ale wciąż małym zainteresowaniu wzajemnymi stosunkami, choć w tym okresie kontynuowano wymianę wizyt na najwyższym szczeblu. W 2005 r. w Wietnamie przebywał premier Marek Belka, a w 2007 r. z rewizytą w Polsce był premier Nguyen Tan Dung.

⁶ Ibidem.

⁷ https://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/inne_kontynenty/azja_i_pacyfik/stosunki_dwustronne_azja_pacyfik/socjalistyczna_republika_wietnamu?printMode=true (dostęp: 22. 11. 2013).

⁸ Ibidem.

2. Kierunki polityki polskiej w drugiej dekadzie XXI w.

Z początkiem drugiej dekady XXI w. obserwuje się intensyfikację polityki polskiej wobec państw regionu Azji Wschodniej, głównie Chin, ale również, choć w nieco mniejszym stopniu, w relacjach z Wietnamem. Źródłem tego zainteresowania można szukać w uznaniu rosnącego znaczenia politycznego całego regionu i wzrostu gospodarczego, pomimo kryzysu. Widoczne były procesy integracyjne w regionie, umiejętne wpisanie się w geoeconomiczne trendy współczesnych stosunków międzynarodowych.

Nowym elementem w relacjach dwustronnych był wzajemny wzrost zainteresowania Unii Europejskiej i Wietnamu, czego wyrazem było podpisanie Umowy o współpracy i partnerstwie Wietnamu i UE (PCA) w 2012 r. Umowa zachęcała obie strony do wypracowania nowoczesnej, szeroko zakrojonej i wzajemnie korzystnej współpracy z Wietnamem w takich dziedzinach jak: handel, środowisko, energetyka, nauka i technologia, dobre zarządzanie, a także turystyka, kultura, migracja, walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Powołano Wspólny Komitet składający się z przedstawicieli obu stron, którego zadaniem miała być dbałość o realizację postanowień i konsultacje. Rozpoczęto również negocjacje na temat utworzenia strefy wolnego handlu UE-Wietnam⁹. W czasie wizyty w Wietnamie wicepremier Janusz Piechociński zapowiedział rychłą ratyfikację Umowy PCA oraz poparcie dla negocjacji o wolnym handlu¹⁰.

W tym okresie do ważniejszych wspólnych przedsięwzięć zaliczyć można uroczystość upamiętniającą 60. rocznicę uznania przez Polskę DRW, którą zorganizowano 5 lutego 2010 r. w gmachu Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Oprócz gości oficjalnych między innymi Ambasadora SRW w Polsce Nguyen Van Xuong w spotkaniu wzięła także udział liczna reprezentacja społeczności wietnamskiej w Polsce, w tym m.in. przewodniczący Stowarzyszenia „Solidarność i Przyjaźń” Le Thiet Hung, Prezes Stowarzyszenia Biznesmenów Wietnamskich w Polsce Hoang Manh Hue oraz redaktor naczelny gazety „Que Viet” – Le Xuan Lam.

⁹ <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/vietnam/> (dostęp: 15.12. 2014).

¹⁰ <http://en.vietnamplus.vn/Home/Deputy-PM-pays-official-visit-to-Poland/20147/53253.vnplus> (dostęp: 15.12. 2014).

Również w 2010 r. w Wietnamie przebywał z wizytą premier Donald Tusk. W czasie wizyty rozmawiano o podniesieniu stosunków dwustronnych do rangi partnerstwa strategicznego¹¹. Premier podkreślał, że Polska pamięta o Wietnamczykach, którzy studiowali w Polsce, mówił o dumie z ich osiągnięć i w czasie spotkania przewodniczący Towarzystwa Przyjaźni Wietnamsko-Polskiej – Pham Khoi Nguyen, prezydent Hanoi – Nguyen The Tao i ambasador Wietnamu w Polsce w latach 2006–2010 – Nguyen Van Xuong zostali odznaczeni Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Zasługi RP za działania na rzecz intensyfikacji stosunków dwustronnych między Polską a Wietnamem¹².

Temat partnerstwa strategicznego podjęto ponownie w czasie rozmowy przewodniczącego parlamentu wietnamskiego – Nguyen Sinh Hung’a z prezydentem RP Władysławem Komorowskim w marcu 2013 r.¹³ Polskę zaliczono do najważniejszych partnerów Wietnamu w regionie Europy Środkowo-Wschodniej i zadeklarowano wolę rozwijania wielostronnych stosunków na „nowym wyższym poziomie”¹⁴ opierając się na tradycji i dorobku dwustronnych relacji.

Stale rozwija się współpraca handlowa. Obroty handlowe w 2011 r. wynosiły 913,3 mln USD, rok później 977,6 mln USD, by w 2013 r. osiągnąć 1276,7 mln USD. Jednak polski eksport rośnie nieznacznie i deficyt w 2013 r. osiągnął aż 981,5 mln USD – eksport w 2013 r. wyniósł 147,6 mln USD, a import 1129,1 mln USD¹⁵. Wśród głównych towarów eksportowanych do Wietnamu znalazły się produkty pochodzenia zwierzęcego, gotowe art. spożywcze, urządzenia mechaniczne i elektroniczne, produkty chemiczne, wyroby nieszlachetne, natomiast importowanych z Wietnamu: urządzenia mechaniczne i elektroniczne, produkty pochodzenia roślinnego, obuwie, galanteria, materiały i wyroby włókiennicze¹⁶. W 2013 roku Wietnam został w polskich statystykach sklasyfikowany

¹¹ VN sees Poland as leading European partner, <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns100910150905> (dostęp: 2.01.2015).

¹² <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/aktualnosci/pierwszy-dzien-wizyty-premiera-w-wietnamie.html> (dostęp: 28. 12. 2013).

¹³ Viet Nam treasures ties with Poland, <http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns130318163222> (dostęp: 2.01.2015).

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ministerstwo Gospodarki RP, GUS <http://www.mg.gov.pl/Wspolpraca+miedzy-narodowa/Wspolpraca+gospodarcza+z+krajami+Azji> (dostęp: 2.01. 2015).

¹⁶ Ibidem.

na 63. pozycji pod względem wartości polskiego eksportu i na 29. pod względem wielkości importu z poszczególnych krajów. Wietnam znajduje się na 7. miejscu wśród krajów, z którymi Polska odnotowała największe saldo ujemne w obrotach handlowych.

Polska nadal udziela pomocy rozwojowej Wietnamowi w formie kredytu na preferencyjnych warunkach. Zadeklarowana wielkość to 280 mln USD. Za pośrednictwem Ambasady RP przyznawane są na realizację projektów tzw. małe granty¹⁷. W ramach pomocy rozwojowej, jak czytamy na stronie polskiej Ambasady, Polska przeznaczyła środki na: „stworzenie przez Polsko-Japońską Wyższą Szkołę Technik Komputerowych inkubatorów przedsiębiorczości przy uczelniach wyższych; współpracę naukowo-techniczną w sektorze stoczniowo-okrętowym, projekt zakupu sprzętu edukacyjnego i wyposażenia dla Szkoły Przyjaźni Polsko-Wietnamskiej w Hanoi, projekt renowacji zabytków w zabytkowym kompleksie Miasta Królewskiego Hue (wpisanego na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO), wsparcie techniczne i szkoleniowe dla Szpitala Przyjaźni Polsko-Wietnamskiej w Vinh, stypendia dla wietnamskich studentów na naukę w Polsce”¹⁸. Dodatkowo Polska opłaca składki na fundusze programów pomocy rozwojowej Komisji Europejskiej¹⁹.

Te wszystkie dane świadczą o tym, że pomimo wzrostu zainteresowania Wietnamem o przełomie w dwustronnych relacjach trudno mówić. W rozmowach prywatnych z Wietnamczykami rysuje się obraz Polski niezainteresowanej współpracą z tym partnerem, niepotrafiącej wykorzystać tych atutów, które wypracowała w ciągu 65 lat wzajemnych stosunków i niekompetentnej w prowadzeniu rozmów biznesowych. Warto przy tej okazji wspomnieć, że ogólnie do 2014 r. Wietnam uzyskał ponad 240 miliardów USD (25000 projektów) w ramach bezpośrednich inwestycji zagranicznych ze 100 krajów. Polska ma 10 projektów – 200 milionów i jest na 40. miejscu w tym rankingu²⁰. Z punktu

¹⁷ https://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/inne_kontynenty/azja_i_pacyfik/stosunki_dwustronne_azja_pacyfik/socjalistyczna_republika_wietnamu?printMode=true (dostęp: 28. 12. 2013).

¹⁸ http://www.hanoi.msz.gov.pl/pl/wspolpraca_dwustronna/pomoc_rozwojowa_dla_wietnamu/pomoc_rozwojowa_dla_wietnamu (dostęp: 20. 11. 2013).

¹⁹ Dane na temat tej pomocy patrz: Blue Book 2008 http://eeas.europa.eu/delegations/vietnam/documents/eu_vietnam/eu_book_26_5_2011_en.pdf (dostęp: 20.11.2013).

²⁰ Nguyen Duc Thanh, op. cit.

widzenia Wietnamczyków współpracujących z polskimi inwestorami, najbardziej interesującymi i znanymi kierunkami polskich inwestycji są: przemysł farmaceutyczny, górnictwo, budowa okrętów i konserwacja zabytków. Wietnam stał się także inwestorem, posiada obecnie już blisko 800 projektów inwestycyjnych za granicą, ich łączna wartość sięga 35 miliardów USD. Znajdują się one w ponad 50 krajach. W Polsce są one niewielkie.

Polska podejmuje również współpracę w dziedzinie wojskowości. W grudniu 2013 r. w Polsce gościł z rewizytą (w 2008 r. w Wietnamie przebywał minister obrony – Bogdan Klich) minister obrony SRW – Phung Quang Thanh. Minister obrony narodowej RP Tomasz Siemoniak podkreślił, że ta wizyta jest elementem naszej wzmożonej aktywności w Azji, a w czasie rozmów strony wróciły do kwestii partnerstwa strategicznego. Przedmiotem negocjacji była współpraca przemysłów obronnych oraz szkoleniowa. Minister Tomasz Siemoniak podkreślił znaczenie zarówno gospodarcze, jak i polityczne tej wizyty²¹.

Elementem działań polskiej dyplomacji wobec Wietnamu było również uruchomienie połączenia lotniczego LOT-u do Hanoi. W tym wypadku inicjatywa nie powiodła się. Połączenie, które uruchomiono w 2011 r., funkcjonowało jedynie do marca 2012 r. LOT chciał uruchomić połączenie do Pekinu uznając, że ta do Hanoi jest mało opłacalna. W mojej ocenie decyzja została podjęta zbyt pochopnie.

3. Wietnamczycy w Polsce i Polacy w Wietnamie

Zgodnie ze swoją strategią Polska deklaruje budowanie korzystnej atmosfery wokół współpracy wykorzystując mieszkających w Polsce Wietnamczyków²². W Polsce działa kilka organizacji skupiających Wietnamczyków, a są to: Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Wietnamczyków, które powstało w 1986 r., Stowarzyszenie Wietnamczyków w Polsce „Solidarność i Przyjaźń”, Stowarzyszenie na rzecz Demokracji i Pluralizmu w Wietnamie, które jest opozycyjne wobec rządu w Hanoi, Centrum Kultury Wietnamskiej Thang Long, Stowarzy-

²¹ <http://konflikty.wp.pl/kat,1020359,title,Polska-zaciesnia-wspolprace-wojsko-wa-z-Wietnamem-Wizyta-wietnamskiego-ministra-obrony-w-Warszawie,wid,15892852,wiadomosc.html?ticaid=111ed3> (dostęp: 28. 12. 2013).

²² Wietnamczyków mieszkających w Polsce jest od kilkunastu tysięcy (dane oficjalne) do 40.000–50.000 (dane podawane przez niektóre organizacje pozarządowe zajmujące się migracją).

szenie Wietnamskich Miłośników Buddyzmu, Klub Seniora, Klub Kobiet Wietnamskich, Klub Poetów Wietnamskich, Wspólnota Katolików Wietnamskich, Fundacja VietForum²³. W listopadzie 2010 r. powołano również Instytut Nauki i Kultury Wietnamskiej przy Wyższej Szkole Almamater w Warszawie. Patronat nad wydarzeniem objęli: Nguyen Hoang, ambasador Socjalistycznej Republiki Wietnamu, Radosław Sikorski, minister spraw zagranicznych, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Muzeum Azji i Pacyfiku.

Już z powyższego zestawienia widać, że społeczność Wietnamczyków jest w Polsce dobrze zorganizowana i aktywna. Pojawiło się też kilka opracowań potwierdzających tę uwagę. Temat ten był podejmowany przez: Teresę Halik i Ewę Nowicką, Ewę Grabowską, Kingę Wysieńską. Badania na ten temat prowadzi również Instytut Nauki i Kultury Wietnamskiej. Z ostatnich badań przeprowadzonych przez Kingę Wysieńską wynika, że działalność organizacji wietnamskich działających na terytorium RP ulega zmianie. Początkowo była nastawiona na pomoc Wietnamczykom przybywającym do Polski w załatwieniu procedur formalnych, obecnie – oprócz tego – coraz częściej skupia się na propagowaniu kultury wietnamskiej, nauce języka wietnamskiego, czyli z jednej strony „na działaniach prowadzących do podtrzymywania własnej tożsamości, z drugiej zaś strony – na działaniach wspomagających integrację społeczno-kulturową”²⁴. Stowarzyszenia założone przez przedstawicieli imigracji z lat siedemdziesiątych współpracują ze sobą i z Ambasadą Wietnamu w Polsce, z kolei nowe organizacje częściej mają charakter niezależny i antyreżimowy²⁵.

Na podstawie rozmów z Wietnamczykami Wysieńska szacuje liczbę Wietnamczyków w Polsce na 20–25 tysięcy osób²⁶, spośród których około 30–40% z nich (7–8 tysięcy osób) to migranci nieudokumentowani.

Dwie podstawowe grupy Wietnamczyków mieszkających w Polsce to ci, którzy zostali tu po studiach – grupa wykształcona, znająca język polski „grupa intelektualistów” oraz Ci, którzy przybyli do Polski w latach 90. w celach

²³ Na podstawie: K. Wysieńska, *Organizacje społeczności wietnamskich i chińskich w Polsce* <http://www.isp.org.pl/uploads/filemanager/Raportzwywiadowl.pdf> (dostęp: 2.01. 2015).

²⁴ K. Wysieńska, op. cit.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Inne dane mówią o liczbie 30 nawet do 40 tys. Wietnamczyków np. informacja ze strony Instytutu nauki i Kultury Wietnamskiej oraz Nguyen Duc Thanh, wykład.

zarobkowych, nieznająca języka i polskich realiów i trudniej adoptująca się do polskich warunków. Kinga Wysieńska wymienia również grupę przybyłych tu w latach 80. z innych państw socjalistycznych.

Wietnamczycy mieszkający w Polsce zajmują się głównie handlem, gastronomią oraz obrotem nieruchomościami i innymi usługami. Z badań przeprowadzonych przez dr Stanisława Lipskiego i Trung La Duc'a z Instytutu Nauki i Kultury Wietnamu²⁷ wynika, że istnieją pewne uwarunkowania przemawiające na korzyść przewagi konkurencyjnej Wietnamczyków. Do nich zaliczyli oni: uwarunkowania organizacyjne w tym pracę zespołową i sieciową, innowacje, tworzenie i wykorzystywanie wiedzy, pomoc wzajemną, współpracę na rynku wewnętrznym i międzynarodowym; ekonomiczne np. niższe koszty pracy, wyższą wydajność, kulturowe w tym: silną motywację migranta, odniesienia do tradycji, kulturowości i religii w zarządzaniu i negocjacjach biznesowych, silne wsparcie rodziny, lepsze rozumienie kultury i znajomość języków azjatyckich, polityczne, np. proimportową politykę ekonomiczną Polski oraz poziom i trendy kursu polskiego złotego oraz uwarunkowania marketingowe: lepszy kontakt z partnerami handlowymi, szybka reakcja, poszukiwanie informacji i śledzenie rynków, wykorzystywanie prognoz i trendów gospodarczych, kursów walut, mody ubiorów i dodatków.

Lipski i Trung w swoim opracowaniu podkreślili, że pomocna jest obecnie „moda na Azję”, która przekształca się w globalną ekspansję firm azjatyckich.

Z przeprowadzonych badań Lipskiego i Trunga wynika, że najsilniejsze firmy Wietnamczyków nie obawiają się lub raczej nie obawiają się konkurencji ze strony firm z UE na polskim rynku. Nie boją się wyzwań rozwijających się rynków, bowiem w znacznej części sami kształtują azjatycką, silnie konkurencyjną ofertę na tym rynku. Obecność Polski w UE pomaga w rozwoju firm Wietnamczyków. W firmach Wietnamczyków liczebność zatrudnienia przeważa na korzyść Polaków. Emigranci z Wietnamu nie zajmują miejsc pracy, a raczej je tworzą. Działająca w Polsce znaczna grupa wietnamskich przedsiębiorców stanowi dla Polski wielki kapitał użytecznej wiedzy, kontaktów per-

²⁷ S. Lipski, T. La Duc, *Rola wietnamskich przedsiębiorstw w Polsce w rozwoju gospodarczym oraz w promowaniu współpracy gospodarczej między Wietnamem a Polską*, wykład wygłoszony w dniu 2.12. 2014 r. w Instytucie Kultury i Nauki Wietnamskiej.

sonalnych w wielu krajach świata i aktualnej umiejętności operowania na globalnych rynkach. Wydaje się, że ten kapitał mógłby być lepiej wykorzystywany w Polsce dla jej pomyślnego rozwoju. W rozmowach Wietnamczycy zwracają uwagę na pewien problem, który przeszkadza im w rozwoju swoich biznesów, a nawet niekiedy zmusza do ich zamknięcia. Jest to pojawiająca się od czasu do czasu nagonka związana z „psim mięsem” w wietnamskich barach. Za każdym razem tego typu informacje okazują się nieprawdziwe, ale nikt nie ponosi konsekwencji związanych z ich rozprzestrzenieniem.

Jeśli natomiast chodzi o Polonię w Wietnamie, to jest ona nieznacząca. Najczęściej są to osoby mające za współmałżonków Wietnamczyków, pojawiają się też osoby biznesowo zaangażowane, najczęściej młode, mające pewne doświadczenia związane z życiem w krajach azjatyckich. Osoby te pracują w firmach wietnamskich lub starają się prowadzić własne biznesy. Warto podkreślić, że na rynku wietnamskim radzą sobie dobrze i zazwyczaj zarabiają więcej na tych samych stanowiskach od Wietnamczyków. Ambasada RP utrzymuje z nimi kontakt, organizowane są spotkania. W mieście Ho Chi Minh powstało Stowarzyszenie Polonii Sajgońskiej, na czele którego stoi Maciej Ryczko²⁸. Ze Stowarzyszeniem współpracuje ok. 100 osób, a aktywnie działa połowa z nich. Te bardziej lub mniej formalne grupy działają na rzecz promowania Polski i polskości, wzajemnych dobrych relacji.

Nie należy zapominać o absolwentach polskich uczelni. To z ich obecnością wiąże się spore nadzieje na poszerzenie współpracy, stworzenie dogodniejszych warunków i pomoc w nawiązywaniu kontaktów biznesowych. Jak było mówione wcześniej, szacuje się, że ok. 10 tys. absolwentów, pracowników wykwalifikowanych po stażach w Polsce, znających język polski, mieszka w Wietnamie i zajmuje prestiżowe stanowiska od ministerialnych po samorządowe, prezesów wielkich przedsiębiorstw i dyrektorów największych państwowych firm (np. Vinashin – związek Budowy Okrętów / VinaCoMin – National Coal & Minerals), instytutów naukowo-badawczych i uniwersytetów. Również w sektorze prywatnym budowali, pracują lub są właścicielami dużych firm np. Mekong Airlines, VinGroup (szpital), hoteli i przedsiębiorstw turystycznych czy osiedli mieszkaniowych, banków (VP Bank, VIB bank), i także hoteli, osiedli mieszkaniowych absolwenci polskich uczelni lub pracownicy, którzy przeszli przeszkolenie w polskich firmach. To jest kapitał, o który polskie władze często się upominają,

²⁸ <http://www.polsaigon.com/> (dostęp: 2.01. 2015).

ale jednocześnie ci sami Wietnamczycy twierdzą, że nadal nie jest on wykorzystywany optymalnie. Rynek wietnamski nie jest rynkiem łatwym, co jest również zauważane w polskich ekspertyzach, potrzebna jest dobra znajomość realiów i języka wietnamskiego, dlatego wsparcie zainteresowanych współpracą Wietnamczyków często jest niezbędne.

Podsumowanie

W Polsce wyraźnie rośnie zainteresowanie państwami Azji Wschodniej. Wydaje się, że wzmożona aktywność dyplomatyczna przynosi już pozytywne rezultaty. Na uwagę zasługuje fakt, że podejmowane formy współpracy z państwami tego regionu są wielowymiarowe i zróżnicowane. Zwłaszcza w drugiej dekadzie XXI w. zmienił się klimat polityczny oraz ramy instytucjonalne współpracy. Rozwijają się też stosunki z Wietnamem, choć należy ocenić, że potencjał współpracy nadal jest niezagospodarowany, a rynek wietnamski pozostaje na marginesie naszej aktywności w Azji Wschodniej. W samych opiniach wykształconych w Polsce i związanych z nią Wietnamczyków wydaje się, że właśnie tutaj szanse zaistnienia na rynkach azjatyckich są większe niż gdziekolwiek indziej. Wśród barier należy wymienić i te znajdujące się po stronie wietnamskiej, jak niejasne procedury, na które skarżą się polskie firmy, ale i te znajdujące się po stronie polskiej: brak rozeznania rynku, niewiedza dotycząca realiów, nieumiejętne korzystanie z nagromadzonych w różnych okresach „zasobów sympatii” czy nawet szerzenie przez media nieprawdziwego obrazu Wietnamczyków mieszkających w Polsce.

Publikacja jest poświęcona ćwierćwieczu polityki zagranicznej Polski od chwili przemian ustrojowych na przełomie 1989 i 1990 r. W zebranych artykułach zostały opisane zarówno sukcesy polskiej dyplomacji, jak i wyzwania, przed którymi stoi III Rzeczpospolita na arenie międzynarodowej. Monografia składa się z czterech bloków tematycznych. Trzy pierwsze dotyczą relacji Polski z poszczególnymi regionami – Unią Europejską, Europą Wschodnią oraz krajami pozaeuropejskimi, zaś czwarty – polityki bezpieczeństwa Rzeczypospolitej.

Ocena efektów polityki zagranicznej Polski w ciągu ostatnich 25 lat nie jest jednoznaczna. Z jednej strony Polska do sukcesów zaliczyć może wstąpienie do Paktu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej, pojednanie z Niemcami oraz stworzenie w miarę stabilnych warunków rozwoju gospodarczego. Z drugiej strony pewne problemy międzynarodowe, np. pojednanie z Rosją, pozostały nierozwiązane. Niniejsza książka pozwala lepiej zrozumieć uwarunkowania polityki zagranicznej Polski i ocenić, na ile polskie służby dyplomatyczne podołały wyzwaniom po 1989 r.

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

Książka dostępna
jako e-book

ISBN 978-83-8088-107-5

9 788380 881075